

عوامل مؤثر در جذب جوانان برای عضویت در جمعیت هلال احمر مطالعه موردی: کلانشهر تهران

محسن صفابخش^۱

۱ - نویسنده مسئول: کارشناس ارشد علوم اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران، تهران، ایران

Email: Mohsensafabakhsh@yahoo.com

پذیرش نهایی مقاله: ۸۸/۰۵/۳۰

وصول مقاله: ۸۸/۰۳/۱

چکیده

مقدمه: تشکلهای امداد رسانی، باید در صدد راههایی برآیند تا بتوانند مشارکت را به یک هنجار فرهنگی تبدیل کنند. هدف از مطالعه حاضر، بررسی عوامل مؤثر در جذب دانش‌آموزان، دانشجویان و جوانان برای عضویت در سازمان جوانان جمعیت هلال احمر می‌باشد.

روش‌ها: در این مطالعه مقطعی حجم نمونه شامل ۳۸۱ نفر عضو سازمان جوانان جمعیت هلال احمر شهر تهران هستند که از این تعداد ۲۲۰ نفر در شاخه دانش‌آموزی، ۸۸ نفر در شاخه دانشجویی و ۷۳ نفر در شاخه جوانان قرار داشتند. اطلاعات مورد نیاز از طریق رجوع به اطلاعات موجود، اطلاعات ثانویه، مشاهده مستقیم، مصاحبه نیمه متمرکز و تکمیل پرسشنامه جمع‌آوری شد.

یافته‌ها: میزان تمایل به مشارکت در فعالیتهای امداد رسانی با سن، جنس، پایگاه اجتماعی- اقتصادی خانواده، تنوع الگوهای جذب، پاداش حاصل از مشارکت، رضایت از عضویت، حصول اطمینان نسبت به نتایج و پاداش حاصل از مشارکت، احساس عدم کارآیی عضو، افزایش میزان آگاهی و اطلاعات عمومی نسبت به فرهنگ ایمنی و آمادگی، اعتقاد به آسیب‌پذیری کشور در مقابل سوانح، افزایش میزان آگاهی از اهداف سازمان و اطلاع‌رسانی مناسب در خصوص لزوم مشارکت رابطه معنی داری داشت.

نتیجه‌گیری: مشارکت در فعالیتهای امدادی به خصوص در سطوح جوانان با عوامل متعددی در ارتباط است که لزوم توجه به این موارد در برنامه‌ریزی‌های مسئولان می‌تواند کمک مؤثری در جذب و نگهداری اعضا باشد.

کلمات کلیدی: سازمان‌های امدادی، مشارکت، جذب، سازماندهی

مقدمه

در جوامعی که فرهنگ مشارکتی قوی شکل گرفته و مشارکت به هنجار فرهنگی تبدیل شده باشد، مشارکت خودجوش، داوطلبانه و از پایین به بالا شکل می‌گیرد (۱). لیکن در جوامع شهری ما که مشارکت به هنجار فرهنگی تبدیل نشده است، تشکلهای خودجوش، داوطلبانه و از پایین به بالا شکل نگرفته (۲) سازمان‌هایی که بر اساس مشارکت شکل می‌گیرند مانند تشکلهای امدادسانی، باید در صدد راه‌هایی بر آیند تا بتوانند مشارکت را به یک هنجار فرهنگی تبدیل کنند، در این میان شناخت عوامل مؤثر بر مشارکت در هر جامعه و قشر هدفی از مهم‌ترین ضروریات به منظور ارتقای امر مشارکت است (۳).

با توجه به آنچه گفته شد سازمان جوانان جمعیت هلال احمر به عنوان یکی از بزرگترین سازمان‌های مشارکتی و داوطلب محور کشور باید در روند عضوگیری و به عضویت درآوردن نوجوانان و جوانان و جلب مشارکت آنان در سه شاخه دانش‌آموزی، دانشجویی و جوانان؛ رفتارهای مشارکتی را تشویق و تقویت نماید و در تحقق هدف ترویج فرهنگ مشارکتی و تبدیل مشارکت به هنجار فرهنگی هزینه لازم را تقبل نماید و از این طریق قابلیت‌های بالقوه و پتانسیل‌های بالفعل مشارکتی را در سه شاخه دانش‌آموزی، دانشجویی و جوانان به عنوان مهم‌ترین مؤلفه سرمایه اجتماعی به فعل درآورد و جامعه عمل بپوشاند (۴و۵). تحقق آرمان «یک نفر امدادگر آموزش دیده در هر خانواده» در عرصه امداد و نجات و امور عام‌المنفعه در کشور ما که در معرض انواع سوانح زیست محیطی قرار دارد، مستلزم شکل‌گیری تشکلهای امدادسانی و جلب مشارکت اقشار مختلف مردم به‌ویژه دانش‌آموزان، دانشجویان و جوانان در این تشکلهای به منظور مقابله با سوانح زیست محیطی و بلایای طبیعی می‌باشد (۳). این هدف

هنگامی تحقق می‌یابد که عوامل بازدارنده و موانع موجود بر سر راه جلب مشارکت جوانان و قابلیت‌های بالقوه و بالفعل مشارکتی دانش‌آموزان، دانشجویان و جوانان در عرصه امداد و نجات شناسایی شده و با بهره‌گیری از تجربه‌های جهانی در خصوص شیوه‌های جذب و نگهداری جوانان در تشکلهای داوطلبانه امدادی و یافته‌های حاصل از انجام این بررسی بتوان تهدیدها را به فرصت تبدیل نمود و نظام مطلوب عضوگیری دانش‌آموزان، دانشجویان و جوانان را در سازمان جوانان جمعیت هلال احمر طراحی نمود و راهکارهای بهینه نگهداری اعضاء را در جمعیت هلال احمر ارائه نمود. هدف اصلی از انجام این مطالعه نیز بررسی عوامل مؤثر در جذب دانش‌آموزان، دانشجویان و جوانان برای عضویت در سازمان جوانان جمعیت هلال احمر شهر تهران و حرکت به سوی تحقق آرمان «یک نفر امدادگر آموزش دیده در هر خانواده» می‌باشد.

روش‌ها

در این مطالعه مقطعی از روش‌های بررسی اسنادی و پیمایشی استفاده شد. جامعه آماری این بررسی شامل کلیه دانش‌آموزان، دانشجویان و جوانان عضو و غیر عضو سازمان جوانان جمعیت هلال احمر شهر تهران بود. بر اساس آمار موجود تعداد اعضا سازمان جوانان جمعیت هلال احمر شهر تهران در سال ۱۳۸۳ بالغ بر ۵۲۰۰۰ نفر بود که از این تعداد ۳۰۰۰۰ نفر در شاخه دانش‌آموزی، ۱۰۰۰۰ نفر در شاخه دانشجویی و ۱۲۰۰۰ نفر در شاخه جوانان عضویت داشتند. بر اساس جدول آماری مورگان، حجم نمونه شامل ۳۸۱ نفر تعیین گردید که در شاخه دانش‌آموزی ۲۲۰ نفر، در شاخه دانشجویی ۷۳ نفر و ۸۸ نفر در شاخه جوانان بررسی شدند. اطلاعات مورد نیاز در این بررسی از طریق رجوع به اطلاعات موجود، اطلاعات ثانویه، مشاهده مستقیم، مصاحبه نیمه متمرکز و

تکمیل پرسشنامه جمع‌آوری شد. برای این منظور سه نوع پرسشنامه تحت عناوین «پرسشنامه شاخه دانش‌آموزی»، «پرسشنامه شاخه دانشجویی» و «پرسشنامه شاخه جوان» سازمان جوانان جمعیت هلال احمر طراحی و به منظور حصول اطمینان از اعتبار و روایی پرسش‌ها و گویه‌های مطرح شده، پرسشنامه‌های چهارگانه از طریق مصاحبه با تعدادی از اعضای جامعه نمونه مورد آزمون قرار گرفت و ضریب آلفای گرانباخ درخصوص هر چهار پرسشنامه بیشتر از ۰/۸۱ محاسبه گردید.

اطلاعات جمع‌آوری شده از طریق پرسشنامه پس از کدگذاری وارد کامپیوتر شد و با استفاده از مجموعه آماری برای علوم اجتماعی (SPSS) پردازش گردید. توزیع فراوانی و درصد متغیرهای مورد نظر در قالب جداول یک بعدی و با شاخص‌های آماری نظیر مد (نما)، میانگین، انحراف معیار و مانند آن نمایش داده شد. در آزمون فرضیه‌ها نیز با توجه به ماهیت متغیرهای مطرح شده از آزمون کای اسکوار و ضریب پیرسون استفاده گردید.

یافته‌ها

۱- توصیفی

۱-۱- ترکیب سنی

در ترکیب سنی دانش‌آموزان عضو سازمان جوانان جمعیت هلال احمر، بالاترین درصد به گروه سنی تا ۱۸ سال با ۷۵ درصد و پایین‌ترین آن به گروه سنی ۱۹ تا ۲۲ سال، با ۲۵ درصد اختصاص دارد. در ترکیب سنی دانشجویان عضو سازمان جوانان جمعیت هلال احمر بالاترین نسبت به گروه سنی ۱۹ تا ۲۲ سال با ۶۵/۹ درصد و پایین‌ترین آن به گروه سنی تا ۱۸ سال با ۲/۳ درصد تعلق داشت و در ترکیب سنی اعضای کانون جوانان نیز بالاترین نسبت به گروه سنی ۱۹ تا ۲۲ سال با ۶۰/۳ درصد و پایین‌ترین آن به گروه سنی ۲۷ تا ۳۰ سال با ۵/۵ درصد اختصاص دارد.

۲-۱- ترکیب جنسیتی

در ترکیب جنسی، بالغ بر نیمی از دانش‌آموزان مرد و ۵۰ درصد زن می‌باشند. در شاخه دانشجویی نیز نیمی از دانشجویان مرد و ۵۰ درصد زن بوده و بالاخره در شاخه جوانان ۴۹/۳ درصد جوانان مرد و ۵۰/۷ درصد زن بودند.

۳-۱- تحصیلات

در شاخه دانش‌آموزی میزان تحصیل ۲۲/۷ درصد دانش‌آموزان نمونه دوره راهنمایی، ۴۲/۳ درصد دوره متوسطه و ۳۵ درصد در دوره پیش دانشگاهی می‌باشد. در شاخه دانشجویی نیز میزان تحصیل ۳۷/۵ درصد دانشجویان نمونه کاردانی، ۵۸ درصد کارشناسی و ۴/۵ درصد کارشناسی ارشد می‌باشد در شاخه جوانان میزان تحصیل ۶/۸ درصد اعضای کانون جوانان مورد مصاحبه، کمتر از دیپلم، ۳۹/۷ درصد دیپلم متوسطه، ۲۸/۸ درصد فوق دیپلم، ۲۲ درصد لیسانس و ۲/۷ درصد بالاتر از لیسانس می‌باشد.

۴-۱- پایگاه اجتماعی- اقتصادی والدین

۵۰ درصد والدین دانش‌آموزان شاخه دانش‌آموزی دارای پایگاه اجتماعی- اقتصادی والدین پایین، ۴۳/۶ درصد متوسط و ۶/۴ درصد بالا بود. پایگاه اجتماعی- اقتصادی والدین ۵۸ درصد دانشجویان عضو شاخه دانشجویی پایین، ۳۹/۸ درصد متوسط و ۲/۲ درصد بالا و پایگاه اجتماعی- اقتصادی والدین جوانان عضو کانون جوانان سازمان جوانان جمعیت هلال احمر ۵۷/۵ درصد پایین، ۳۸/۴ درصد متوسط و ۴/۱ درصد بالا بود.

۵-۱- طریقه عضویت

مهمترین طریقه عضویت دانش‌آموزان در سازمان جوانان جمعیت هلال احمر از طریق دوستان عضو در سازمان بود که ۴۴/۱ درصد به آن اشاره کرده‌اند. مهمترین طریقه عضویت دانشجویان نمونه در سازمان جوانان جمعیت هلال احمر از طریق دانشگاه

بود که ۴۹/۴ درصد و مهمترین شیوه عضویت جوانان در سازمان جوانان جمعیت هلال احمر از طریق دوستان عضو در سازمان بوده که ۴۹/۳ درصد جوانان به آن اشاره کرده‌اند.

بیش از نیمی از دانشجویان نمونه سازمان جوانان جمعیت هلال احمر (۵۱/۱ درصد) قبلاً در شاخه دانش‌آموزی عضویت داشته و ۴۸/۹ درصد بقیه طی دوره تحصیل در دوره متوسطه در شاخه دانش‌آموزی سازمان جوانان جمعیت هلال احمر عضویت نداشته‌اند. بالغ بر ۳۵/۶ درصد اعضای کانون جوانان در شاخه‌های دانشجویی و دانش‌آموزی عضویت داشته‌اند و ۶۴/۴ درصد جوانان سابقه عضویت در شاخه‌های دانش‌آموزی و دانشجویی سازمان را نداشتند. اغلب اعضای کانون جوانان مورد مصاحبه (۶۹/۲ درصد) طی تحصیل در دوره متوسطه در شاخه دانش‌آموزی و ۳۰/۸ درصد بقیه در شاخه دانشجویی سازمان جوانان جمعیت هلال احمر عضویت داشته‌اند.

۱-۶- مدت عضویت

مدت عضویت ۶۸/۶ درصد اعضا در شاخه دانش‌آموزی ۱ تا ۲ سال و ۳۱/۴ درصد ۳ تا ۴ سال می‌باشد. در شاخه دانشجویی مدت عضویت ۹۲ درصد اعضا ۱ تا ۲ سال و ۸ درصد ۳ تا ۴ سال می‌باشد و بالاخره مدت عضویت ۴۹/۳ درصد اعضای گروه تجربی در شاخه جوانان ۱ تا ۲ سال، ۳۲/۹ درصد ۳ تا ۴ سال و ۱۷/۸ درصد بیشتر از ۴ سال می‌باشد.

۱-۷- میزان علاقه‌مندی

میزان علاقه‌مندی ۹۸/۶ درصد دانش‌آموزان نمونه عضو سازمان جوانان جمعیت هلال احمر و مشارکت در فعالیت‌های بشر دوستانه، امدادی و عام‌المنفعه طی مدتی که در شاخه دانش‌آموزی جمعیت هلال احمر عضویت دارند افزایش یافته است. این نسبت در شاخه دانشجویی به ۱۰۰ درصد و در شاخه جوانان نیز به ۹۴/۵ درصد رسیده است. مهمترین علت علاقه‌مندتر شدن دانش‌آموزان، دانشجویان و جوانان طی مدت

عضویت در شاخه‌های دانش‌آموزی، دانشجویی و کانون جوانان «آشنایی با اهداف و وظایف جمعیت هلال احمر» بوده ۳۵/۲ درصد از پاسخ‌های داده‌شده در شاخه دانش‌آموزی، ۳۴/۲ درصد در شاخه دانشجویی، ۲۵/۳ درصد در کانون جوانان به آن اختصاص دارد.

۲- تحلیل

یافته‌ها نشان می‌دهد که بین سن ($x_2 = 21/57$, $d.f = 9$)، جنس ($x_2 = 24/8$, $d.f = 3$)، پایگاه اجتماعی-اقتصادی اعضاء ($x_2 = 15/76$, $d.f = 6$)، رضایت از عضویت در سازمان جوانان جمعیت هلال احمر ($x_2 = 24/34$ و $d.f = 3$)، نظرخواهی سازمان جوانان جمعیت هلال احمر از اعضا در خصوص فعالیت‌های سازمان ($x_2 = 10/57$ و $d.f = 1$)، دریافت پاداش پس از مشارکت عضو در فعالیت‌های امدادی ($d.f = 3$) و $x_2 = 80/30$)، و تمایل آنان به مشارکت در فعالیت‌های امدادسانی رابطه و همبستگی معنی‌داری وجود دارد. درضمن، بین جلب مشارکت خودانگیخته اعضای سازمان جوانان جمعیت هلال احمر در فعالیت‌های امدادسانی ($d.f = 3$; $x_2 = 11/25$) و افزایش سطح سرمایه اجتماعی در جمعیت هلال احمر رابطه و همبستگی معنایی وجود دارد.

همچنین تأثیر ناچیز بودن پاداش حاصل از مشارکت در کاهش تمایل به مشارکت در تشکلهای داوطلبانه امدادسانی، کاهش میزان مشارکت اعضای سازمان جوانان جمعیت هلال احمر در صورت اطمینان از انجام فعالیت‌های امدادسانی به نحو مطلوب بدون مشارکت پاسخگو در جدول شماره یک نشان داده شده است.

به علاوه تأثیر تنوع بخشیدن به الگوی جذب و به عضویت درآوردن جوانان داوطلب عضویت در سازمان جوانان جمعیت هلال احمر و احتمال افزایش عضوگیری در سازمان، تأثیر نظرخواهی سازمان جوانان جمعیت هلال احمر در خصوص فعالیت‌های

خود در افزایش احتمال نگهداری اعضا در سازمان، تأثیر افزایش آگاهی و اطلاعات عمومی نسبت به فرهنگ ایمنی و آمادگی در برابر بلایای طبیعی در عضویت داوطلبان در سازمان جوانان جمعیت هلال احمر، تأثیر اعتقاد به آسیب‌پذیری کشور در مقابل سوانح و بلایای طبیعی، در جذب و نگهداری

دانش‌آموزان، دانشجویان و جوانان در سازمان جوانان جمعیت هلال احمر، تأثیر اطلاع‌رسانی مناسب در خصوص لزوم مشارکت در تشکل‌های داوطلبانه امدادی در افزایش عضوگیری در سازمان جوانان جمعیت هلال احمر در جدول شماره ۲ نشان داده شده است.

جدول شماره ۱- عوامل موثر بر ریزش اعضای سازمان جوانان جمعیت هلال احمر

متغیر (پاسخ مثبت)	دانش آموزی	دانشجویی	جوانان	جمع
تأثیر ناچیز بودن پاداش	۱۴۰	۵۷	۵۰	۲۴۷
تعداد/درصد	۶۳/۶	۶۴/۸	۶۸/۵	۶۴/۸
تأثیر عدم حصول اطمینان	۱۷۵	۶۲	۵۹	۲۹۶
تعداد/درصد	۷۹/۵	۷۰/۵	۸۰/۸	۷۷/۷
تأثیر احساس عدم کارآیی	۱۲۷	۳۶	۳۴	۱۹۷
تعداد/درصد	۵۷/۷	۴۰/۹	۴۶/۶	۵۱/۷
عدم اطمینان از امدادرسانی مطلوب	۱۲۶	۴۶	۳۲	۲۰۴
تعداد/درصد	۵۷/۳	۵۲/۳	۴۳/۸	۵۳/۵

جدول شماره ۲- عوامل موثر بر افزایش عضوگیری سازمان جوانان جمعیت هلال احمر

متغیر (پاسخ مثبت)	دانش آموزی	دانشجویی	جوانان	جمع
تنوع بخشیدن به الگوی جذب	۱۷۱	۷۰	۵۳	۲۹۴
تعداد/درصد	۹۷/۷	۹۳/۳	۱۰۰	۹۶/۳
تأثیر نظرخواهی	۱۹۸	۷۵	۶۷	۳۴۰
تعداد/درصد	۹۰	۸۵/۲	۹۱/۸	۸۹/۲
تأثیر افزایش اطلاعات	۱۸۳	۷۶	۶۶	۳۲۵
تعداد/درصد	۸۳/۲	۸۶/۴	۹۰/۴	۸۵/۳
تأثیر اعتقاد به آسیب‌پذیری کشور	۱۹۹	۷۹	۶۸	۳۴۶
تعداد/درصد	۹۰/۵	۸۹/۸	۹۳/۲	۹۰/۸
تأثیر اطلاع‌رسانی مناسب	۱۸۱	۸۲	۶۳	۳۲۶
تعداد/درصد	۸۲/۳	۹۳/۲	۸۶/۳	۸۵/۶

بحث

در مطالعه حاضر، میزان تمایل به مشارکت در فعالیت‌های امدادرسانی با سن، جنس، پایگاه اجتماعی-اقتصادی خانواده، تنوع بخشیدن به الگوهای جذب، پاداش حاصله از مشارکت، رضایت از عضویت، حصول اطمینان نسبت به نتایج و پاداش حاصله از مشارکت، احساس عدم کارآیی عضو، افزایش میزان آگاهی و اطلاعات عمومی نسبت به فرهنگ ایمنی و آمادگی، اعتقاد به آسیب‌پذیری کشور در مقابل سوانح، افزایش میزان آگاهی از اهداف سازمان جوانان جمعیت هلال احمر و اطلاع‌رسانی مناسب در خصوص لزوم مشارکت رابطه داشت.

درخصوص عوامل مؤثر بر مشارکت می‌توان به یافته‌های یک مطالعه کیفی که توسط رمضانی و علاء الدینی در بین داوطلبان جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران انجام شد، اشاره کرد.

یافته‌های این مطالعه نشان داد که داوطلبان فعال نگاه غایت‌گرایانه به مشارکت دارند. آن‌ها برگزاری جلسات گروهی را عامل مهمی برای غلبه بر احساس بی‌قدرتی می‌دانستند. داوطلبان غیرفعال رویکرد ابزاری به مشارکت دارند و برای افزایش اعتماد، شفاف‌سازی را مطرح نمودند (۶).

همچنین در سال‌های اخیر در خصوص عوامل مؤثر در جذب و نگهداری اعضای سازمان جوانان جمعیت هلال احمر در استان گیلان و شهرستان‌های شهرکرد، بانه، بردسیر، آران و بیدگل مطالعاتی انجام گرفته که نشان می‌دهد آگاهی از اهداف و فعالیت‌های جمعیت هلال احمر، بهره‌گیری از تبلیغات در جذب جوانان ارزیابی، تناسب برنامه‌های فرهنگی و اجتماعی با علایق جوانان و میزان مشارکت جوانان در تصمیم‌گیری‌ها موجب تداوم همکاری آنان می‌شود. همچنین نحوه ارتباط اعضا با یکدیگر و برگزاری برنامه‌های تفریحی در جذب جوانان بسیار مؤثر است. همچنین بین توجه به توانایی‌ها و سلیقه‌های جوانان و

جذب آنان در برنامه‌های امدادی و عام‌المنفعه در جمعیت نیز ارتباط معنی‌داری وجود دارد. اما مهم‌ترین وجه مطالعه حاضر، بررسی الگو و شیوه‌های عضو و جذب دانش‌آموزان، دانشجویان و جوانان، سبب شناسی و شناخت علل دفع و ریزش اعضای سازمان جوانان جمعیت هلال احمر، تأثیر نظرخواهی از اعضا در افزایش میزان مشارکت آنان در سازمان و بالاخره نقش سازمان جوانان جمعیت هلال احمر در افزایش سطح سرمایه اجتماعی می‌باشد.

نتایج مطالعه حاضر نشان داد که اگر اعضای سازمان جوانان جمعیت هلال احمر در ارزشیابی خود متوجه شوند که پاداش مشارکت در فعالیت‌های امدادرسانی و عام‌المنفعه در سازمان جوانان جمعیت هلال احمر از پاداش سایر فعالیت‌ها کمتر است احتمال ریزش و دفع آنان از سازمان جوانان جمعیت هلال احمر افزایش می‌یابد، که این یافته با تئوری مشارکت اجتماعی رابرت دال همخوانی دارد (۷).

همچنین مشخص شد که با حصول اطمینان نسبت به نتایج و پاداش حاصل از مشارکت در فعالیت‌های امدادرسانی احتمال ریزش اعضا از سازمان جوانان جمعیت هلال احمر کاهش می‌یابد و همین‌طور اگر اعضای سازمان جوانان جمعیت هلال احمر معتقد باشند که مشارکت آنان در فعالیت‌های امدادرسانی امور عام‌المنفعه نمی‌تواند منشاء تغییر باشد؛ احتمال ریزش آنان از سازمان جوانان جمعیت هلال احمر افزایش می‌یابد و بالاخره مشخص شد که اگر اعضای سازمان جوانان جمعیت هلال احمر اطمینان داشته باشند که بدون مشارکت آنان، فعالیت‌های امدادرسانی به نحو مطلوب انجام می‌گیرد، میزان مشارکت آنان در فعالیت‌های امدادی و امور عام‌المنفعه کاهش می‌یابد. بدین ترتیب براساس تئوری مشارکت اجتماعی «رابرت دال» رفتار مشارکتی تحت تأثیر اطمینان از نتیجه و پاداش حاصل از مشارکت، با ارزش بودن نتایج و پاداش حاصله از مشارکت، احساس کارآیی و منشاء تغییر بودن تقویت می‌گردد (۷).

همچنین یافته‌های مطالعه حاضر نشان داد که پاداش موجب تقویت رفتار شده و اگر مشارکت داوطلبانه عضو سازمان جوانان جمعیت هلال احمر در فعالیت‌های امداد رسانی و امور عام‌المنفعه با پاداش همراه باشد، احتمال تکرار مشارکت خودانگیخته وی در فعالیت‌های امداد رسانی و عام‌المنفعه افزایش می‌یابد. هومنز نیز عقیده دارد که انسان‌ها رفتارهایی را از خود بروز می‌دهند که نتایج پاداش دهنده‌ای برای آنها داشته باشد. بر اساس قضیه «موفقیت» تئوری مبادله اجتماعی هومنز؛ اگر رفتاری که از فرد سر می‌زند پاداش دریافت کند؛ احتمال تکرار آن رفتار افزایش می‌یابد. بر اساس این یافته به منظور تقویت رفتار مشارکت‌جویانه در بین اعضای سازمان جوانان جمعیت هلال احمر، باید به اعضا برای انجام فعالیت‌های امداد رسانی و امور عام‌المنفعه پاداش مناسب داد.

یکی از یافته‌های مهم بررسی ما تأثیر نظرخواهی از اعضا در خصوص فعالیت‌ها و برنامه‌های سازمان جوانان جمعیت هلال احمر می‌باشد. یافته حاصل نشان داد که نظرخواهی از اعضا؛ احتمال نگهداری اعضا و جلوگیری از ریزش آنان را از سازمان جوانان جمعیت هلال احمر افزایش می‌دهد.

تجربه‌های جهانی نشان می‌دهد که از دهه ۱۹۸۰ به بعد در برنامه‌های توسعه توجه فزاینده‌ای به «رویکرد مشارکتی» شده تا جایی که در ادبیات جدید توسعه با توجه به اهمیت نقش مردم در جامعه از «مردم» به عنوان ثروت واقعی هر جامعه یاد می‌شود و اصطلاح تخصصی «توسعه از پایین به بالا» نیز ناظر به نقش مشارکتی مردم در فرآیند توسعه می‌باشد (۹). یکی از گونه‌های مشارکت در برنامه‌های توسعه «مشارکت بر مبنای مشورت و نظرخواهی» است. در این روش مشارکت، مردم مورد مشورت قرار می‌گیرند، کارگزاران نظر مردم را درباره موضوع جویا می‌شوند، مسایل و راه‌حل‌ها توسط عاملان خارجی تعریف و تعیین می‌شود؛ ولی ممکن است برای اصلاح

اشکالات از نظر مردم و پاسخ‌های آنها استفاده شود. در این نوع مشارکت مردم احساس می‌کنند که در روند تصمیم‌گیری‌ها مؤثر هستند و بر همین اساس مشارکت می‌نمایند (۱۰).

یکی از الزامات توسعه پایدار مشارکت و حضور مؤثر، منظم و قانونمند مردم در عرصه‌های مختلف می‌باشد. مشارکت داوطلبانه در فعالیت‌های امداد رسانی و امور عام‌المنفعه یکی از شاخص‌های مهم سرمایه اجتماعی به شمار می‌رود. فوکویاما، سرمایه اجتماعی را توانایی افراد برای همکاری و مشارکت تعریف می‌کند و نظریه‌های سرمایه اجتماعی بر انجمن‌ها و تشکل‌های داوطلبانه تأکید دارند (۱۱).

همچنین یافته‌ای دیگر از این مطالعه نشان داد که با جذب، نگهداری و جلب مشارکت داوطلبانه اعضا در سازمان جوانان جمعیت هلال احمر سطح سرمایه اجتماعی در جمعیت هلال احمر افزایش خواهد یافت. سرمایه اجتماعی به اعتقاد پیر بورديو حاصل جمع منابع بالقوه و بالفعلی است که ناشی از شبکه بادوامی از روابط نهادینه شده بین افراد و به عبارت ساده‌تر عضویت در یک گروه می‌باشد. به اعتقاد وی ایجاد و اثربخشی سرمایه اجتماعی به عضویت در یک گروه اجتماعی بستگی دارد (۱۲).

در خصوص راه‌های جذب جوانان برای عضویت در سازمان جوانان جمعیت هلال احمر ذکر این نکته ضرورت دارد که در جوامعی که فرهنگ مشارکتی قوی شکل گرفته و مشارکت به هنجار فرهنگی تبدیل شده باشد، مشارکت خودجوش، داوطلبانه، خودانگیخته و «از پایین به بالا» شکل می‌گیرد. لیکن در جوامع شهری کشور ما که مشارکت هنوز به هنجار فرهنگی تبدیل نشده، تشکل‌های امداد رسانی «از بالا به پایین» باید بستری مناسب را برای تبدیل مشارکت به هنجار فرهنگی فراهم نمایند (۱۳). برای این منظور لزوم مشارکت در فعالیت‌های امداد رسانی و امور عام‌المنفعه باید از طریق نهادهای جامعه‌پذیری مانند خانواده، مدرسه و رسانه‌های گروهی به کودک،

نوجوان و جوان انتقال یابد. رسانه‌های گروهی با ارائه مطالب و برنامه‌های مناسب در خصوص ضرورت و لزوم مشارکت در فعالیت‌های امدادسانی می‌توانند نقش آموزشی خود را به نحو مطلوب ایفا کنند و هنجارهای مرتبط با امداد و نجات و امور عام‌المنفعه را به خانه‌ها ببرند و ترویج نمایند. همچنین باید هنجارهای مرتبط با امداد و نجات و امور عام‌المنفعه را در برنامه‌ریزی درسی دوره‌های ابتدایی، راهنمایی، متوسطه و عالی لحاظ نمود. بدین معنا که دانش‌آموزان را در مقاطع ابتدایی و راهنمایی با اصول، مفاهیم، اهداف، فعالیت‌های سازمان جوانان جمعیت هلال احمر و لزوم مشارکت در فعالیت‌های امدادسانی و بشردوستانه آشنا نمود و در دوره متوسطه و عالی همه ساله دانش‌آموزان و دانشجویان در آموزش‌های نظری و عملی شاخه‌های دانش‌آموزی و دانشجویی سازمان جوانان جمعیت هلال احمر شرکت نموده و دروس اجباری نظری و عملی «جمعیت هلال احمر» را در دوره متوسطه و عالی بگذرانند و طی دوران تحصیل در مقاطع متوسطه و عالی در شاخه‌های دانش‌آموزی و دانشجویی عضو

شوند. همچنین اگر عضو دانش‌آموز، دانشجو و کانون جوانان احساس کارآیی نموده و مشارکت خود را در فعالیت‌های امدادسانی سازمان مؤثر ارزیابی نماید احتمال ریزش وی از عضویت در سازمان جوانان جمعیت هلال احمر به میزان قابل توجهی کاهش می‌یابد و بالاخره اگر عضو دانش‌آموز، دانشجو و کانون جوانان جمعیت هلال احمر به نتایج و پاداش‌های حاصل از مشارکت در فعالیت‌های امدادسانی اطمینان داشته باشد؛ احتمال نگهداری وی در سازمان جوانان جمعیت هلال احمر افزایش می‌یابد. علاوه بر این‌ها اعضا باید پاداشی که از مشارکت در فعالیت‌های امدادسانی در سازمان جوانان جمعیت هلال احمر به دست می‌آورند بیشتر از پاداش حاصله از سایر فعالیت‌ها باشد. با کارآمد نمودن نظام تشویق و تنبیه در سازمان جوانان جمعیت هلال احمر بر حسب اقتضائات درون جمعیتی و منابع و امکانات موجود و در نظر گرفتن پاداش مناسب برای مشارکت‌های داوطلبانه اعضا، انگیزه ماندگاری اعضا در سازمان جوانان جمعیت هلال احمر و مشارکت در فعالیت‌های امدادسانی و عام‌المنفعه افزایش می‌یابد.

فهرست منابع

1. Mohseni Tabrizi A, study the vandalism in Tehran, social researches and studies, 1374.
2. Najafi M, Sepasi Moghadam H, Pourmohammad A, *People interest in Red Crescent Society Various Voluntary Activities contribution*, Rescue and Relief Quarterly, 2009, 1:35-42
3. Tajbakhsh K, Saghafi M, Kouhestani nejad M, *Role and Position of social capital in Iran*, Social Welfare Quarterly, 2002, 1 :45-48.
4. Ramezani Nejad R, Alaedini P. The effective factors of Red Crescent Society volunteers' participation, 2009, 1:28-35.
5. Robert A. Dahl, *Modern Political Analysis*, Trans by Mozafarian H, 1985, p:33b
6. Ritzer, George. *Contemporary Sociological Theory*, 1995, p: 87-90.
7. Tavasoli GH, Mousavi M. *Capital concept in modern and classical theories*, Social Sciences Letter, no.26, 2005, p:35.
8. Chalbi M, Mobaraki M, Analysis of Social Capital and Crime relation in macro and micro level, journal of sociology in Iran, No 2, 2005, p:34-48.
9. Hajiani E. Study political dissatisfaction in middle class: review on theories. Institute for Social Researches & Studies, 1998, p:85-93.
10. Madani H, Zahedi M. *Prioritizing the effective factors on personnel commitment*, journal of sociology in Iran, no 1, 1994, p: 48-70.
11. Tabrizi Mohseni A. Unfamiliarity the barrier of national development *contribution*, cultural research quarterly, no.1, 1996, p: 27-31.